

sid 1

[Storsatsning i höstas för bättre egenkontroll i skolor och förskolor](#)

sid 2

[Inte bara miljökontoren och Länsstyrelsen som kollar miljön i länet](#)

[Generalläkarens tillsyn enligt miljöbalken](#)

sid 3

[Akustikprojektet på Henriksberg – bra ljud utan risk för hörseln](#)

[Gamla godingar att återkomma till!](#)

sid 4

[100 personer diskuterade målstyrd tillsyn](#)

[Fem ton PCB är mycket!](#)

[Kontakta oss](#)

[MVG](#)

Storsatsning i höstas för bättre egenkontroll i skolor och förskolor

I höstas, 1 – 5 november, genomfördes i länet en omfattande kampanjvecka om inomhusmiljöarbete, allergi, arbetsmiljö och egenkontroll i skolor och förskolor. Kampanjen riktade sig till rektorer, lärare, dagispersonal, vaktmästare, skolhälsovård, lokalvårdare med fler berörda.

Arrangör var Västra Götalandsregionens Folkhälsokommitté, med medverkan av bland andra Miljösamverkan.

Under veckan hölls sammanlagt nio kurser eller seminarier i Göteborg, Borås, Uddevalla och Vara. Och de var verkligen välbesökta, mellan 800 och 900 personer deltog!

Samordning behövs

Motivet för Folkhälsokommittén att engagera sig i detta är framförallt allergifrågorna. Men då arbetet mot allergi går hand i hand med andra inomhusmiljöfrågor och också i hög grad berör arbetsmiljön, hade Folkhälsokommittén sett till att programmet på alla arrangemang belyste inomhusmiljöfrågorna ur flera aspekter.

Det är också nödvändigt för de ansvariga att på något sätt försöka samordna alla de kontroller de är skyldiga att genomföra. Och här kommer också sådant som säkerhet, brandskydd och ventilationskontroll naturligt in.

Det är helt enkelt inte hållbart att försöka sätta upp olika system för allergi-

ronder, egenkontroll enligt miljöbalken, systematiskt arbetsmiljöarbete enligt arbetsmiljölagen, brandskydd och säkerhet enligt lag om skydd mot olyckor, elsäkerhet med mera. För att något ska bli gjort, och med en kvalitet som verkligen bidrar till ökat miljö-

och hälsoskydd och höjd säkerhet måste man försöka integrera de olika kontrollerna.

Ny checklista

Miljösamverkans medverkan, genom undertecknad, betonade särskilt detta. Och för att ytterligare understryka det hade vi inför kampanjveckan tagit fram en ny checklista för hälsa, miljö och säkerhet på skolor och förskolor. Den checklistan kan laddas hem från vår webbplats.

Den här checklistan utgör i sig inget färdigt kontrollprogram. Men den ska förhoppningsvis vara ett bra underlag och stöd för verksamheterna, och kontrollronder

med stöd av checklistan kan gärna vara ett inslag i de program för arbetet man sätter upp.

Många medverkande

I övrigt från de programpunkter som förekom bör nämnas att Ingemar Samuelson från Sveriges Provnings och Forskningsinstitut (SP) gav grundliga föreläsningar om inomhusmiljö, att medicinsk expertis redovisade kunskapsläget om allergier, att representanter från Astma och Allergiförbundet berättade om allergironder och att exempel på fördjupad utbildning av vaktmästare i inomhusmiljöfrågor, som också kan leda till ekonomiska vinster i drift och underhåll, redovisades från Östra Göinge kommun i Skåne.

Fortsättning följer

Med denna kampanjvecka bör många skolor och förskolor i länet ha fått en "kick" att bättra sitt inomhusmiljöarbete och egenkontroll. Att det behövs på många håll vet vi sedan tidigare.

Men för att ytterligare stötta den processen planerar Folkhälsokommittén nu för ytterligare utbildningsinsatser. När detta skrivs är det ännu inte helt klart vad och i vilken omfattning, men det kan bl.a. komma att handla om en vaktmästarutbildning enligt ovan nämnt mönster från Östra Göinge. Mer information om detta kan fås genom Sten-Axel Wikenstedt, tel 031-63 05 28.

Lasse Lind

Inte bara miljökontoren och Länsstyrelsen som kollar miljön i länet

Många av våra läsare vet förstås redan att de lokala miljönämnderna inte har tillsynen enligt Miljöbalken över militära objekt. Men hur många visste att varhelst en militär verksamhet orsakar en risk för eller skada på miljön, även om det innebär ett dieselutsläpp längs allmän väg – eller t.o.m. inne på ett av nämndens ordinarie tillsynsobjekt – så är det våra kollegor på myndigheten Generalläkaren som har miljötillsynen, inte vi?

Det kan alltså vara bra att känna till den delen av vår yrkeskår också, särskilt som det finns en hel del militär miljöfarlig verksamhet i Västra Götalands län. Som exempel kan nämnas PCB i byggnader. I samband med Miljösamverkans projekt skickade ett av länets miljökontor en fråga till den militära systemmyndigheten Generalläkaren (GL) om de gjort någon PCB-inventering i den aktuella kommunen, vilket ledde till att inspektören på GL skickade ut förfrågan till militära verksamheter över hela landet.

Vad som kanske är mer välkänt är Totalförsvarets Hälsoskyddsförbund (THF), och då kanske mest för att förbundet ordnar Fårökursen, och sedan ett par år tillbaka även Vaddö-kursen.

Förbundet bedriver alltså utbildning i miljö- och hälsoskyddsfrågor för en bättre beredskap i en krissituation. Båda kurserna är i viss mån även förberedande för tjänstgöring i den svenska militära utlandsstyrkan, där flera av länets inspektörer deltagit.

I artikeln här intill berättar Eric Danell från Generalläkaren mer om den tillsyn de bedriver.

*Lillemor Öberg, Skövde
Miljö- och hälsoskyddskontor*

Generalläkarens tillsyn enligt miljöbalken

I och med miljöbalkens ikraftträdande 1999 uppdrog regeringen åt Generalläkaren att utöva den operativa tillsynen enligt miljöbalken över samtliga verksamheter och åtgärder inom Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt, utom vad gäller import eller tillverkning av kemiska produkter eller biotekniska organismer. Generalläkarens operativa tillsyn motsvarar därvid den till-

omfattar allt från kontroll över de stora tillståndspliktiga sk miljöfarliga verksamheterna såsom flygflottiljer, övnings- och skjutfält, skjutbanor, avloppsreningsverk m m till kontroll inom hälsoskyddsområdet avseende förläggningar, samlingslokaler, simhallar, idrottshallar, bastulokaler, hälsoskyddsfrågor ombord på fartyg m m. Eftersom miljöbalken också omfattar verksamheter under övningar i fält måste kontroll också ske av

syn som bedrivs av länsstyrelser och kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder (motsv) inom det civila samhället. I sitt tillsynsarbete är Generalläkaren ej underställd ÖB utan ansvarar inför regeringen.

Utöver tillsynsansvaret enligt miljöbalken utövar Generalläkaren tillsyn inom Försvarsmakten över hälso- och sjukvården, djurhälso- och djursjukvården, djurskyddet, livsmedelshygienen och smittskyddet.

Inom Generalläkarens tillsynsavdelning är Försvarsöverläkaren Bo Moberg chef och för handläggning avseende miljöbalkstillsynen är vi fn sex stycken miljö- och hälsoskyddsinspektörer. Tre inspektörer, Eric Danell, Kerstin Eriksson och Svante Olsson är stationerade på sjukvårdsavdelningens kontor i Högkvarteret medan tre, Anders Lundgren, Åke Hagaeus och Tage Johansson, är geografiskt placerade inom MDS (Södra militärdistriktet) respektive MDM (Mellersta militärdistriktet) och MDN (Norra militärdistriktet).

Generalläkarens tillsyn enligt miljöbalken

sådana verksamheter, såväl vad avser fält-hygien som hantering av kemiska produkter (främst drivmedel), naturvårdsfrågor, vatten-vårdsfrågor m m. I samband med nedskärningar inom Försvarsmakten har arbetet med avvecklingar av befästningsanläggningar, flygbaser, övningsområden m m krävt omfattande insatser med utgångspunkt från miljöbalkens krav.

I tillsynsarbetet tas regelbundet kontakter med länsstyrelsen och/eller kommunerna i länet. Sådana kontakter tas bl a i samband med anmälningsärenden (t ex mindre ändringar) och vid avvecklingar, då inte minst naturvårdsaspekterna är av stor vikt.

Även Försvarsmaktens internationella insatsstyrkor besöks och kontrolleras med utgångspunkt från Generalläkarens tillsynsansvar.

Hela Västra Götalands län ligger inom Militärområde Syd. Inspektören där, Anders Lundgren, kan nås via högkvarterets telefonväxel på tel.nr 08-788 75 00.

Eric Danell, Generalläkaren

Akustikprojektet på Henriksberg – bra ljud utan risk för hörseln

Akustikprojektet är ett samarbete mellan Miljöförvaltningen i Göteborg, AMMOT (artister och musiker mot tinnitus), Arbetslivsinstitutet Väst, Arrangörsföreningen, Svenska Musikerförbundet, akustiker, ljudtekniker och leverantörer.

Gruppens arbete är ett resultat av två möten kring höga ljudnivåer som ägde rum i Göteborg under hösten 2003 och i januari 2004, där små musikklubbers svårighet att hålla sig till Socialstyrelsens ljudnivårekommendationer diskuterades. Det visade sig att det råder en del okunskap i branschen om vad man rent praktiskt kan göra för att få ner ljudnivåerna, samt hur mätningar av ljudnivåer skall utföras.

En viktig poäng med att människor från så många olika områden samarbetar är, att man tillsammans försöker lösa ett svårt problem, istället för att myndigheter gör det från sitt håll, och arrangörer från sitt.

Vad vill vi uppnå med projektet?

Syftet med projektet är att ta reda på:

- om det går att akustiskt åtgärda en rockklubb där det spelas livemusik för en publik på ca 200 personer, och hur mycket det kan kosta.
- om det finns möjlighet som krogägare eller arrangör att söka ekonomiskt bidrag för att kunna förbättra den ljudmässiga arbetsmiljön.
- hur ljudet sprids från olika instrument, och hur olika skärmar eller förflyttningar av högtalare inverkar på denna spridning.
- vilken typ av teknik (monitorsystem, PA-system, limiters) som kan vara lämplig och fungera bäst i denna typ av lokaler.
- hur väl mätmetoden som idag används av miljökontoren (enligt Socialstyrelsens riktvärden) fungerar.
- vad personalen tycker om sin ljudarbetsmiljö och vad publiken, musiker och ljud-

tekniker tycker om ljudet/ljudnivåerna före och efter akustiska åtgärder.

Projektet omfattar främst följande moment:

Akustik

Våra akustiker (Artifon AB & Sound Processing AB) har gjort en datormodell av lokalen där de har räknat sig fram till den bästa akustiska lösningen när det gäller omfattning, placering och typ av absorberer och skärmar. De har också mätt upp inverkan av skärmar runt trumset i ett s.k. "ekofritt rum", för att se om skärmar krävs och hur höga de i så fall ska vara.

Teknik

Akustikerna har med hjälp av datorberäkningar kommit fram till bästa spridningsegenskaper och placering för högtalarna. Dessa beräkningar har legat till grund för valet av utrustning som har gjorts tillsammans med våra ljudleverantörer (Septon & Magnet). Den nya utrustningen är under projekttiden utlånad till Henriksberg av projektet, och består bland annat av 4 st 2-vägs 12"-toppar, 4st 1x18"-sub-basar, en digital signalprocessor, ett nytt mixerbord och nya slutsteg.

Attityd

Under hösten har publik, musiker, ljudtekniker och anställda på klubben intervjuats. Syftet är att försöka ta reda på vad folk egentligen tycker om ljudnivåerna. Under våren fortsätter vi med intervjuer av personalen, och med mer enkäter till publik och musiker. Då kommer fokus att ligga på hur personerna upplever förändringen av klubben. Har det blivit bättre? Eller kanske rent av sämre?

Varför har vi valt Henriksberg?

Takterrassen på Henriksberg är en typisk rockklubbslokal med dåliga akustiska förutsättningar. Det finns plats för ca 200 personer,

är lågt i tak, och väggarna är hårda.

Här är konserter och klubbkvällar flera gånger i veckan, musikutbudet är varierat och ofta har det varit problem att hålla den tillåtna ljudnivån. Klubben är en riktig utmaning för projektet och de ansvariga på Henriksberg är villiga att låta oss försöka förbättra situationen.

Vill du veta mer?

Kontakta undertecknad eller gå gärna in på AMMOT's hemsida dbdbd.nu.

Information om Miljösamverkans delprojekt om hälsoskadligt buller 2001 och 2003 finns på www.miljosamverkan.se. Klicka Alla delprojekt 1999-2005.

Den nationella tillsynskampanjen 2005 om höga ljudnivåer berättade vi om i MVG nr 17.

Björn Närlundh, 031-61 26 27,
Miljöförvaltningen Göteborgs Stad

Gamla godingar att återkomma till!

Vid det här laget, när Miljösamverkan Västra Götaland har pågått i mer än fem år, har vi åstadkommit ett helt litet bibliotek av handledningar, faktasammanställningar och annat material.

Till största delen är det framtaget för kommunernas miljökontors behov, men i många fall ingår också informationsmaterial riktat till verksamhetsutövare av olika slag.

Lagstiftningen ändras hela tiden, och ibland väldigt snabbt. Det gör att en del material åldras och blir inaktuellt. Men mycket av det vi producerat bör alltjämt kunna vara till stöd för tillsyn, eller som kunskapskälla.

Allt material som Miljösamverkan producerat finns listat och åtkomligt i fulltext via rubriken "Utgivet" på startsidan för vår webbplats www.miljosamverkan.se. En annan väg är att på

samma startsida klicka "Alla delprojekt 1999 – 2005". Där har avslutade delprojekt med material som fortfarande i huvudsak bör ha aktualitet markerats med gröna kryss. Men kom då ihåg att det också finns färdigt material i pågående delprojekt att använda. Det gäller särskilt inomhusmiljö, som också har material riktat till verksamhetsutövare (skolor och förskolor).

Lasse Lind

100 personer diskuterade målstyrd tillsyn

Över hundra tjänstemän och politiker deltog på det seminarium som hölls i Göteborg den 7 mars och som handlade om målstyrd tillsyn. Många var nöjda och tyckte särskilt bra om att få konkreta exempel från andra och inspiration. Arrangörer var Tillsyns- och föreskriftsrådet, Miljömålsrådet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Miljösamverkan Västra Götaland.

Deltagarna fick under förmiddagen höra om tillsyn styrd av miljö kvalitetsmålen, vad som är viktigt att tänka på när man arbetar fram sina behovsutredningar och tillsynsplaner, vikten av samverkan och annat. Södermanlands län och Västerås stad har deltagit i ett pilotprojekt enligt den så kallade "TIM-modellen". TIM står för tillsyn och miljömål och visar hur tillsyn styrd av miljö kvalitetsmålen kan planeras, genomföras, följas upp och utvärderas. Erfarenheter från detta arbete presenterades och konkreta exempel från Västerås visade hur man kan tänka och arbeta.

På eftermiddagen fördes gruppdiskussioner där man diskuterade till exempel hur man bäst förankrar frågorna i hela förvaltningen och hos politiker. Hans Wrådhe, chef för Tillsyns- och föreskriftsrådets samt Miljömålsrådets kanslier, var moderator under dagen. Han sammanfattade gruppernas synpunkter, som i mångt och mycket var samstämmiga. En viktig nöt att knäcka är hur man kan mäta att målen verkligen styr. Har tillsynen lett till att mål om miljö- och hälsoförbättringar nåtts? Det är svårt men viktigt att hitta bra metoder för detta.

För många kommuner handlar det nu om att påbörja arbetet med att låta målen styra tillsynen mer än idag. En del har kommit längre, andra ligger i startgroparna. Något alla är eniga om är att detta är en process som tar tid och som måste få ta tid för att det ska bli bra. Så det är bara att börja i någon ände som verkar rätt!

Miljösamverkans nyligen publicerade dokument om Behovsutredningar och tillsynsplaner ska förhoppningsvis vara ett bra hjälpmedel på vägen.

Cecilia Lunder

Fem ton PCB är mycket!

4 900 kg ren PCB, så mycket har avlägsnats från kretsloppet genom att fogmassor i byggnader i länet sanerats. Läs mer om detta i Slutrapport Delprojekt Uppföljning av PCB-Fria Fogar mars 2005.

Som en jämförelse kan nämnas att man uppskattat den totala mängden PCB i hela Östersjön till cirka 5 ton. Och skulle man som ett tankeexperiment föreställa sig att de 4 900 kg som nu tagits om hand i länet fördelades jämnt i hela den mängd fisk som konsumeras i landet, så skulle det räcka för att göra den otjänlig år efter år i flera decennier.

Projektgruppen räknar med att det kan finnas ytterligare minst lika mycket till att ta om hand i länet. Delprojektet är avslutat, men arbetet med att sanera fogmassor i länet måste alltså fortsätta. Ta inte endast ovanstående något vildsinta sifferlekar som intäkt för det, utan också det faktum att PCB i miljön inte klingar av i den takt som man kan önska. Den stora återstående källan till PCB är just fogmassorna.

Lasse Lind

Kontakta oss

Arbetsgruppens medlemmar kan kontaktas för frågor och synpunkter på allt som rör Miljösamverkan.

Lasse Lind, projektledare.

Tel 0532-714 47, fax 070-609 87 70, lind.lasse@telia.com

Cecilia Lunder, projektledare.

Tel 60 58 95, fax 03 1-60 58 97, cecilia.lunder@o.lst.se

Övriga deltagare i arbetsgruppen (tel och e-post):

Lillemor Öberg, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Skövde

Tel 0500-49 82 73, lillemor.oberg@skovde.se

Björn Närlundh, Miljöförvaltningen Göteborg

Tel 03 1-61 26 27, bjorn.narlundh@miljo.goteborg.se

Dan Gunnardo, Miljö- och byggförvaltningen, Åmål

Tel 0532-172 57, dan.gunnardo@amal.se

Märta Andreasson, Samhällsbyggnadskontoret, Kungälv

Tel 0303-23 93 72, marta.andreasson@kungalv.se

Susanne Olsson, Göteborgsregionens kommunalförbund,

GR. Tel 070-770 06 17, susanne.olsson@gr.to

Gudrun Törnström, Länsstyrelsen (hälsoskyddsfrågor)

Tel 03 1-60 50 73, gudrun.tornstrom@o.lst.se

Lotta Sahlin Skoog Länsstyrelsen (miljöskyddsfrågor)

Tel 03 1-60 50 19, lotta.sahlin.skoog@o.lst.se

Leif Olofsson, Västra Götalandsregionens miljösekretariat

Tel 033-17 48 25, leif.olofsson@vregion.se

MVG

Ägare: Västra Götalandsregionen

Ansvarig utgivare: Peter Holmberg, Miljösekretariatet,
tel 033-17 48 28

Redaktör: Lasse Lind, tel 0532-714 47

Layout: Profil Communication, tel 0520-48 80 80

MVG finns också på Internet på www.miljosamverkan.se

Bidrag till nästa nummer vill vi ha senast 20 maj 2005.

Antingen via e-post lind.lasse@telia.com eller
fax 070-609 87 70.